

УДК 342.61

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.33>

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРЕВЕНТИВНИХ АНТИКОРУПЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ В ОРГАНАХ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ

Приймак В.А.,

ад'юнкт наукового відділу організації підготовки та атестації науково-педагогічних кадрів науково-методичного центру організації наукової та науково-технічної діяльності Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського
<https://orcid.org/0000-0001-7686-7098>
prymak2@i.ua

Приймак В.А. Стратегічні напрямки удосконалення превентивних антикорупційних механізмів в органах військового управління.

Мета статті полягала в тому, щоб визначити особливості стратегічних напрямів удосконалення превентивних антикорупційних механізмів в органах військового управління.

З'ясовано, що в умовах правового режиму воєнного стану виникають нові умови, які сприяють збільшенню кількості корупційних правопорушень.

На підставі аналізу нормативно-правової бази та практики діяльності органів військового управління у сфері запобігання корупції було виокремлено наступні стратегічні напрями.

По-перше, оцінка корупційних ризиків, що включає: а) аналіз антикорупційних повідомлень; б) визначення причин та умов, які сприяють вчиненню корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних із корупцією; в) уточнення переліку корупційних ризиків відповідно до актуальної ситуації.

По-друге, зменшення впливу факторів, пов'язаних з конфліктом інтересів: а) мінімізація можливості виникнення конфлікту інтересів; б) врегулювання конфлікту інтересів у разі його виникнення.

По-третє, зміцнення системи декларування як запобіжника вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних із корупцією: а) забезпечення своєчасного подання декларацій особами, уповноваженими на виконання функцій держави; б) збільшення рівня достовірності інформації, що міститься у деклараціях осіб, уповноважених на виконання функцій держави.

По-четверте, формування у військовослужбовців нульової толерантності до корупції: а) виховання високого рівня доброчесності військовослужбовців; б) зміцнення внутрішньовідомчої корпоративної етики антикорупційної спрямованості.

Акцентовано увагу на тому, що правовий режим воєнного стану наклав свій відбиток на реалізацію деяких з означених заходів. Вказане обумовлює необхідність пошуку інших дієвих антикорупційних інструментів, до яких можна віднести численні соціологічні опитування, проведення фокус груп, аналіз публікацій в засобах масової інформації та ін.

Зроблено висновок, що стратегічні напрямки удосконалення превентивних антикорупційних механізмів в органах військового управління уявляють собою розраховані на тривалу перспективу способи дій, спрямованих на зменшення кількості корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Ключові слова: корупція, запобігання корупції, органи військового управління, стратегічні напрями, правовий режим воєнного стану, корупційні правопорушення.

Pryimak V. Strategic directions for improving preventive anti-corruption mechanisms in military administration bodies.

The purpose of the article was to determine the features of the strategic directions for improving preventive anti-corruption mechanisms in the military command and control bodies.

The rationale is given that under the conditions of the legal regime of martial law, new conditions arise that contribute to an increase in the number of corruption offenses.

The article analyzes the legal framework and practice of the activities of military command and control bodies in the field of preventing corruption. Based on the results of the analysis, the following strategic directions were identified.

First, an assessment of corruption risks, including: а) analysis of anti-corruption messages; б) determination of the causes and conditions conducive to the commission of corruption offenses and offenses related to corruption; в) specification of the list of corruption risks in accordance with the current situation.

Secondly, reducing the influence of factors associated with a conflict of interest: a) minimizing the possibility of a conflict of interest; b) settlement of conflicts of interest in case of occurrence.

Thirdly, strengthening the declaration system as a prevention of corruption offenses and offenses related to corruption: a) ensuring the timely submission of declarations by persons authorized to perform the functions of the state; b) increasing the level of reliability of information contained in the declarations of persons authorized to perform the functions of the state.

Fourthly, the formation of zero tolerance for corruption among military personnel: a) education of a high level of virtue in military personnel; b) strengthening of intra-departmental corporate ethics of anti-corruption orientation.

Attention is paid to the fact that the legal regime of martial law has left its mark on the implementation of some of these measures. The above necessitates the search for other effective anti-corruption tools, which include numerous sociological surveys, focus groups, analysis of publications in the media, etc.

The conclusion is made that the strategic directions for improving preventive anti-corruption mechanisms in military command and control bodies are long-term methods of action aimed at reducing the number of corruption offenses and offenses related to corruption.

Key words: corruption, prevention of corruption, military authorities, strategic directions, legal regime of martial law, corruption offenses.

Постановка проблеми. Питання запобігання корупції у секторі безпеки і оборони є надзвичайно важливим за умов широкомасштабної збройної агресії Російської Федерації, адже від його вирішення залежить ефективність функціонування сил оборони та виконання ними своїх бойових завдань. Разом з тим після введення правового режиму воєнного стану в системі антикорупційної діяльності відбулися певні зміни, які потребують свого врахування у побудові стратегії запобігання корупції в органах військового управління. У сукупності ці фактори свідчать про важливість дослідження питань удосконалення превентивних антикорупційних механізмів в органах військового управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання запобігання корупції розглядали у своїх дослідженнях О. Голота, В. Левчук, І. Пискун, С. Тарасов, І. Шопіна, С. Яковенко та інші науковці. Удосконалення антикорупційного законодавства було темою наукових досліджень В. Гвоздецького, Б. Головкина, Р. Радецького, М. Хавронюка, С. Шатрави та інших авторів. Однак проблематика удосконалення превентивних антикорупційних механізмів в органах військового управління на

стратегічному рівні ще не здобула достатнього висвітлення у теоретико-методологічних працях, що обумовлює важливість наукового пошуку за вказаним напрямом.

Мета статті – визначити особливості стратегічних напрямів удосконалення превентивних антикорупційних механізмів в органах військового управління.

Виклад основного матеріалу. Указом Президента України №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» на території нашої держави було запроваджено воєнний стан у зв'язку з повномасштабною збройною агресією Російської Федерації. Згідно положень ст.1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

З березня 2022 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни», відповідно до положень якого фізичні особи, фізичні особи - підприємці, юридичні особи подають облікові, фінансові, бухгалтерські, розрахункові, аудиторські звіти та будь-які інші документи, подання яких вимагається відповідно до норм чинного законодавства в документальній та/або в електронній формі, протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни за весь період неподання звітності чи обов'язку подати документи. У період дії воєнного стану або стану війни, а також протягом трьох місяців після його завершення до фізичних осіб, фізичних осіб - підприємців, юридичних осіб не застосовується адміністративна та/або кримінальна відповідальність за неподання чи несвоєчасне подання звітності та/або вказаних документів. При цьому особи, які не мають фізичної можливості протягом строку, визначеного цим Законом, подати звітність чи вказані документи, у зв'язку з безпосередніми наслідками їх участі у бойових діях, звільняються від адміністративної та/або кримінальної відповідальності та подають звітність чи документи протягом одного місяця з дня закінчення наслідків, які унеможливили

їх подання. Крім того, у період дії воєнного стану або стану війни будь-які перевірки щодо своєчасності та повноти подання будь-яких звітів чи документів звітового характеру уповноваженими органами не здійснюються [2].

Вказані законодавчі новели означають, що військові посадові особи, на яких поширюються вимоги антикорупційного законодавства, тимчасово звільняються від обов'язку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Разом з тим цитований вище Закон не припиняє комплексної та систематичної діяльності правоохоронних та інших державних органів, спрямованих на протидію корупційним правопорушенням, що є особливо важливим для ефективного функціонування сектору безпеки і оборони [3, с.4]. Більш того, в умовах правового режиму воєнного стану виникають нові умови, які сприяють збільшенню кількості корупційних правопорушень. До них, зокрема, належать:

а) зростання масштабів надання гуманітарної допомоги, що надходить на територію України від міжнародних організацій, іноземних фізичних та юридичних осіб, та переміщується територією нашої держави різними видами транспортних сполучень;

б) залучення до процесів отримання, обробки та доставки гуманітарної допомоги великого кола суб'єктів, деякі з яких мають статус посадових осіб (у тому числі – військових посадових осіб), а інші – є фізичними особами, що займаються волонтерською діяльністю, при цьому законодавчо порядок взаємодії цих двох категорій під час різноманітних дій з гуманітарною допомогою не визначено;

в) окупацією окремих територій нашої держави, внаслідок чого матеріальні цінності та документи, які супроводжують їх отримання та зберігання, опиняються по за доступом або фізично знищуються;

г) виникненням нових та збільшення кількості існуючих раніше корупційних ризиків, зокрема, пов'язаних із прагненням певних осіб уникнути призову за мобілізацією або незаконно покинути територію України.

Розуміння причин та умов, які сприяють вчиненню корупційних правопорушень, дозволяє скоординувати зусилля на їх виявлення і запобігання. При цьому варто пам'ятати, що перевірки та декларування як традиційні інструменти виявлення корупційних правопорушень у період дії правового режиму воєнного стану не застосовуються. Вказане обумовлює необхідність пошуку інших дієвих антикорупційних інструментів, до яких можна віднести численні соціологічні опитування, проведення фокус груп, аналіз публікацій в засобах масової інформації та ін.

Вказане обумовлює важливість вироблення нових стратегічних напрямів удосконалення пре-

вентивних антикорупційних механізмів в органах військового управління.

Слово «стратегія» походить від давньогрецьких слів «*stratos*» – «армія» та «*agos*» – «я керую». Відповідно, поняття «стратегія» первинно тлумачили як мистецтво або наука ведення воєнних дій [4]. Стратегії визначають спосіб дій організації на тривалу перспективу з урахуванням ключових факторів оточуючого середовища, вплив на які є необхідним для досягнення поставлених цілей. Стратегічне планування в секторі безпеки і оборони включає базові програмні документи, такі, як Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. Захист особи, суспільства та держави від правопорушень, зокрема корупційних, забезпечення відновлення порушених прав, відшкодування заподіяної шкоди у вказаному документі віднесено до напрямів реалізації пріоритетів національних інтересів України. І, відповідно, утвердження принципу нульової толерантності до корупції, забезпечення ефективної діяльності органів, які запобігають корупції та протидіють корупційним правопорушенням, віднесено до пріоритетних завдань правоохоронних, спеціальних, розвідувальних та інших державних органів відповідно до їх компетенції [5]. Наказом Міністерства оборони України від 31 серпня 2021 року № 264 було затверджено Антикорупційну програму вказаного Міністерства на 2021-2024 роки. У вказаному документі конкретизовані заходи запобігання та протидії корупції.

На підставі аналізу нормативно-правової бази та практики діяльності органів військового управління у сфері запобігання корупції, можна виокремити наступні стратегічні напрямки удосконалення превентивних антикорупційних механізмів в органах військового управління.

По-перше, оцінка корупційних ризиків, що включає: а) аналіз антикорупційних повідомлень; б) визначення причин та умов, які сприяють вчиненню корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних із корупцією; в) уточнення переліку корупційних ризиків відповідно до актуальної ситуації.

По-друге, зменшення впливу факторів, пов'язаних з конфліктом інтересів: а) мінімізація можливості виникнення конфлікту інтересів; б) врегулювання конфлікту інтересів у разі його виникнення.

По-третє, зміцнення системи декларування як запобіжника вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних із корупцією: а) забезпечення своєчасного подання декларацій особами, уповноваженими на виконання функцій держави; б) збільшення рівня достовірності інформації, що міститься у деклараціях осіб, уповноважених на виконання функцій держави.

По-четверте, формування у військовослужбовців нульової толерантності до корупції: а) вихо-

вання високого рівня доброчесності військовослужбовців; б) зміцнення внутрішньовідомчої корпоративної етики антикорупційної спрямованості.

Безумовно, правовий режим воєнного стану наклав свій відбиток на реалізацію деяких з означених заходів. Так, тимчасово обмежено використання декларування та низки інших заходів фінансового контролю. Однак запобігання корупції як напрям діяльності держави зберігає свою актуальність.

Висновок. Стратегічні напрямки удосконалення превентивних антикорупційних механізмів в органах військового управління уявляють собою розраховані на тривалу перспективу способи дій, спрямованих на зменшення кількості корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією. Основні стратегічні напрями у досліджуваній сфері включають: оцінку корупційних ризиків, зменшення впливу факторів, пов'язаних з конфліктом інтересів, зміцнення системи декларування як запобіжника вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних із корупцією, а також формування у військовослужбовців нульової толерантності до корупції.

Напрями подальших наукових досліджень мають включати визначення заходів, які мають здійснюватися для реалізації кожного з наведених вище стратегічних напрямів удосконалення

превентивних антикорупційних механізмів в органах військового управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
2. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни: Закон України від 3 березня 2022 року № 2115-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20/conv#Text>.
3. Оновлена доктрина публічного адміністрування у секторі безпеки і оборони України : колективна монографія. /С.Єсімов, М.Ковалів та ін. Львів : СПЛОМ, 2021. 482 с.
4. Бурик З. Генеза понятійно-категоріального апарату стратегічного управління. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2014. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2014_1_2.
5. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>.